

# PROGRAMI IN PROJEKTI NEVLADNEGA SEKTORJA NA PODROČJU PREMIČNE KULTURNE DEDIŠČINE

## Izyleček

*V prispevku je obravnavana dostopnost podpore javnim kulturnim programom in projektom nevladnega sektorja na področju kulturne dediščine. S sofinanciranjem dejavnosti iz sredstev državnega proračuna se omogoča izvedbo celoletnega kulturnega programa ali posamičnih kulturnih aktivnosti na področju arheologije, etnologije, zgodovine, umetnostne zgodovine, tehniške in naravoslovne dediščine, ki je v javnem interesu. S podporo tovrstnim programom in projektom se uresničuje cilj ohranjanja in promocije kulturne dediščine na različnih ravneh družbe.*

## Abstract

*The present article deals with the accessibility of the support to public cultural programmes and the projects of the non-governmental sector in the field of cultural heritage. The implementation of the annual cultural programme or the individual cultural activities in the field of archaeology, ethnology, history, history of art, technical and natural science heritage, which is in the public interest is enabled with the cofinancing of activities from the budget. The goal of preserving and the promotion of cultural heritage on different levels of the society is realized with supporting such programmes and projects.*

V zadnjem obdobju se kaže vedno večji interes za premično kulturno dediščino. S poudarjanjem odprtosti do novih pobud, spoznanj in prispevkov, ki niso vključeni v programe javne službe, Ministrstvo za kulturo omogoča dostopnost kulturnih dobrin najširši javnosti.

S tem se nevladnim organizacijam, zasebnim kulturnim organizacijam (društvom) s statusom pravne osebe, gospodarskim organizacijam in posameznikom ter tistim javnim zavodom, ki delujejo na področju premične kulturne dediščine in jih ministrstvo neposredno ne pozove k predložitvi programa dela in finančnega načrta, odpira možnost sofinanciranja programov in projektov na področju premične kulturne dediščine.

Nove postopke javnih razpisov, ki so prinesli precej novosti, predvsem s postavljanjem splošnih in posebnih pogojev ter vrednotenja po številnih kriterijih, je uveljavil leta 2002 spre-

jeti Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/02). Na podlagi navedenega zakona Ministrstvo za kulturo vsako leto objavi na svojih spletnih straneh in v Uradnem listu RS javne pozive in javne razpise za izbor izvajalcev javnih kulturnih programov in projektov na področju premične kulturne dediščine, kateri se sofinancirajo iz državnih proračunskih sredstev.

Pri tem je pomembno poudariti, da se s strokovno pomočjo, ki jo zagotavlja javna služba v muzejih, nevladnemu sektorju in posameznikom, ustvarja ugodno okolje za podporo, pravilno razumevanje, povezovanje, usmerjanje ter vzpodbujanje harmoničnih odnosov in nenazadnje tudi nadzor pri skrbi za premično kulturno dediščino.

## Podpora in obseg javnih kulturnih programov nevladnega sektorja

Podpora kulturnim programom na področju premične kulturne dediščine je oblika javnega sofinanciranja, ki je namenjena nevladnim, zasebnim kulturnim organizacijam (društvom) s statusom pravne osebe, zasebnim zavodom in gospodarskim organizacijam.

S sofinanciranjem dejavnosti se omogoči izvedbo celoletnega kulturnega programa na področju arheologije, etnologije, zgodovine, umetnostne zgodovine, tehniške in naravoslovne dediščine, ki je v javnem interesu.

Javna sredstva za sofinanciranje programov državnega pomena zagotavlja država iz proračuna. Prijavitelji za realizacijo predlaganih programov lahko pridobijo do 70 odstotkov sredstev Ministrstva za kulturo, preostalih 30 odstotkov pa morajo zagotoviti iz drugih virov (lastna sredstva, občinski proračun, sredstva drugih ministrstev, sredstva sponzorjev ...).

VIRI FINANCIRANJA IZVEDBE JAVNIH KULTURNIH PROGRAMOV V LETU 2003	
Ministrstvo za kulturo	62 %
Druga ministrstva	4 %
Lokalna skupnost	2 %
Lastna sredstva	20 %
Ostalo (donacije, sponzorska sredstva ...)	12 %

Vir: Letno poročilo Ministrstva za kulturo za leto 2003

S sofinanciranjem kulturnih programov nevladnega sektorja - predvsem stanovskih društev, ki izvajajo svojo dejavnost na področju premične kulturne dediščine, se zagotavlja in posreduje javne kulturne dobrine s ciljem in prioriteta izvajanja celovitih in vsebinsko zaokroženih programov, ki zagotavljajo dostopnost do kulturne dediščine na skupnem slovenskem prostoru.

Predlagatelji programov morajo za prijavo na razpis ali poziv izpolnjevati splošne pogoje. Med temi je najpomembnejši pogoj registracija za opravljanje dejavnosti na področju kulturne dediščine ter posredovanje kulturnih dobrin v Sloveniji (muzejska dejavnost ali/in varstvo kulturne dediščine). Pomembno je izkazano delovanje na področju dediščine vsaj tri leta, s prijavljenim kulturnim programom se mora izvajati nepridobitno dejavnost, zagotavljati dostopnost programskih sklopov in programskih enot javnosti in dokazati izpolnjene pogodbene obveznosti do ministrstva v minulih letih.

Dokumentacija nekaterih prispelih programov ni bila popolna ali pa je ni vložila upravičena oseba, zato se niso nadalje obravnavali. Za leto 2003 je bilo od obravnavanih programov odobrenih 94,7 odstotka, za leto 2004 pa 71,4 odstotka kulturnih programov.

JAVNI KULTURNI PROGRAMI	LETO 2003	LETO 2004	SKUPAJ
Število vseh prispelih kulturnih programov	27	18	45
Število obravnavanih kulturnih programov	19	14	33
Število odobrenih kulturnih programov	18	10	28

Vir: Zaključno poročilo strokovne komisije za področje premične kulturne dediščine za leto 2003 in 2004

Prijavljeni programi, ki so po vsebini, zasnovi in obsegu zaključena celota, so sestavljeni iz posameznih sklopov, sklopi pa iz posameznih enot. Na področju dediščine so programi v letu 2003 in 2004-2006 (leta 2004 je bil objavljen programski poziv za triletno obdobje) obsegali naslednje možne sklope: strokovno delo na področju dejavnosti društva, organizacijo izobraževalnih vsebin na področju muzeologije, restavracije in konservatorstva, informatizacijo za področje premične kulturne dediščine, mednarodno dejavnost in udeležbo na mednarodnih konferencah.

Glede na izvedene programske sklope v okviru javnega kulturnega programa leta 2003 so društva in nevladne organizacije izvedle največ svojih aktivnosti vezanih na promocijo dediščine in strokovno delo na področju dejavnosti društev.

PROGRAMSKI SKLOPI IZVEDENEGA JAVNEGA KULTURNEGA PROGRAMA V LETU 2003	Deleži posameznih sklopov v okviru izvedenega programa
Izobraževanje	13 %
Strokovno delo na področju društev	17 %
Mednarodno sodelovanje	13 %
Dostopnost	13 %
Promocija	18 %
Izdajanje publikacij	15 %
Informacijske storitve	0 %
Varovanje ogrožene kulturne dediščine	11 %

Vir: Letno poročilo Ministrstva za kulturo za leto 2003

## Izbor javnih kulturnih programov

Na javni poziv prispele predloge za izbor kulturnih programov, presoja strokovna komisija za področje premične kulturne dediščine na svojih sejah. Z upoštevanjem splošnih pogojev za sodelovanje na pozivu in razpisnih kriterijev pripravi izbor programov, ki jih posreduje v odločitev ministru.

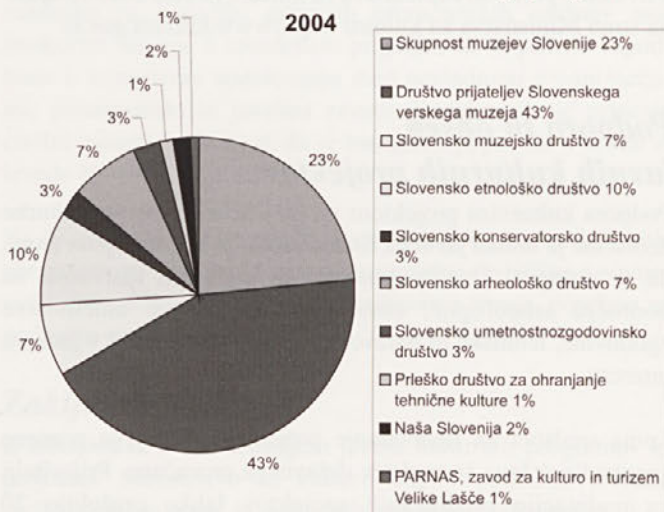
Izbor javnih kulturnih programov temelji na ocenjevanju z upoštevanjem splošnih in posebnih kriterijev, s poudarkom na kakovosti in uspešnosti predlagatelja na posameznem področju v obdobju zadnjih treh let in izvedljivost predlaganega programa v prihodnjem letu.

Pri ocenjevanju programov za preteklo obdobje se upošteva: aktivno delovanje v strokovni javnosti (objave, nagrade, konference, druge reference), dostopnost in številčni doseg (število uporabnikov, obiskovalcev, udeležencev), prepoznavnost v slovenskem kulturnem prostoru in mednarodni javnosti, reference predlagatelja in posameznikov, ki so udeleženi v vodenju in izvedbi posamičnih aktivnostih.

Pomembni vidiki ocenjevanja predlaganega programa so temeljili na celovitosti vsebinske obrazložitve in utemeljitve programa, izvedljivosti (pravočasna, uspešna in kakovostna izvedba), izkazovanju ciljev, ki presegajo lokalni interes (državna in/ali mednarodna raven), realno finančno ovrednotenem in uravnoteženem programu, višji stopnji predlagane finančne udeležnosti predlagatelja z lastnimi ali pridobljenimi sredstvi, predvideni dostopnosti (število obiskovalcev, udeležencev) in prepoznavnosti v slovenskem kulturnem prostoru in/ali v mednarodni javnosti.

Odobreni javni kulturni programi v letu 2004 so bili izbrani in se bodo sofinancirali za obdobje treh let. Šele za leto 2007 bo objavljen ponovni razpis, kjer bo ponovno dana možnost nadaljnega sofinanciranja programov nevladnih organizacij.

## Deleži finančnih sredstev za izvedbo kulturnega programa



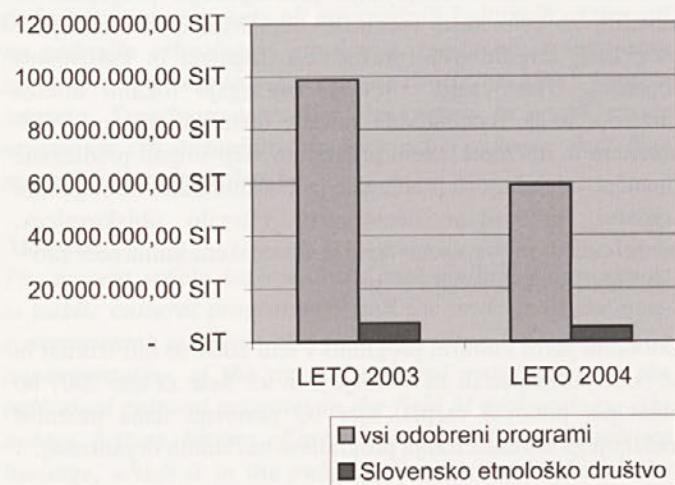
Vir: Spletna stran Ministrstva za kulturo  
<http://www.kultura.gov.si/>

## Programsko sofinanciranje Slovenskega etnološkega društva

Slovensko etnološko društvo je leta 2003 in 2004 prijavilo program, ki je obsegal sledeče sklope: strokovno delo na področju dejavnosti društva, organizacijo izobraževalnih vsebin na področju muzeologije, restavracije in konservatorstva, mednarodno dejavnost in udeležbo na mednarodnih konferencah in izdajanje strokovnih publikacij.

V svoj program za leto 2004 je v okviru navedenih petih programskih sklopov društvo uvrstilo dvanajst enot, od tega največ, prav tako kot leta 2003, v programski sklop strokovnega dela društva. Prijavljeni program je izkazoval vse parametre, ki so bili izpostavljeni v objavljenem razpisu. Glede na omejene proračunske možnosti je bilo za leto 2003 Slovenskemu etnološkemu društvu odobreno 7,1 odstotka, za leto 2004 pa 10 odstotkov sredstev, od celotne razpoložljive vsote sredstev za sofinanciranje izvedbe kulturnega programa.

### Sofinanciranje izvedbe javnih kulturnih programov



Vir: Letno poročilo Ministrstva za kulturo za leto 2003 in spletna stran Ministrstva za kulturo <http://www.kultura.gov.si/>

## Podpora in obseg javnih kulturnih projektov

Podpora kulturnim projektom na področju premične kulturne dediščine je oblika javnega financiranja, ki je namenjena temu, da se omogoči izvedba posamičnih kulturnih aktivnosti na področju arheologije, etnologije, zgodovine, umetnostne zgodovine, tehniške in naravoslovne dediščine, ki je v javnem interesu.

Javna sredstva za financiranje projektov državnega pomena zagotavlja država iz sredstev državnega proračuna. Prijavitelji za realizacijo predlaganih projektov lahko pridobijo 70 odstotkov sredstev Ministrstva za kulturo, preostalih 30 odstotkov pa morajo zagotoviti iz drugih virov (lastna sredstva, občinski proračun, sponzorska sredstva, druga ministrstva ...).

Za podporo kulturnim projektom, ki so po vsebini, zasnovi in obsegu zaključena celota, se lahko na razpis prijavijo pravne in fizične osebe. To so nevladne in zasebne kulturne organizacije s statusom pravne osebe: društva, ustanove in druge nevladne organizacije ter zasebni zavodi in gospodarske organizacije, ki delujejo in so registrirani na področju muzejske dejavnosti in področju varovanja kulturne dediščine.

Na razpis lahko kandidirajo tudi javni zavodi oziroma izvajalci javnih kulturnih programov, ki so jih financirali drugi financerji, kar pomeni, da njihovega celotnega programa ni financiralo Ministrstvo za kulturo.

Zakonsko je dopuščena tudi možnost, da se na razpis prijavijo posamezniki, ki delujejo kot samostojni ustvarjalci v kulturi, kar dokažejo s predloženim seznamom referenc s področja premične kulturne dediščine.

### Izbor javnih kulturnih projektov

Na področju premične kulturne dediščine so bili leta 2003 in 2004 sofinancirani projekti: promocije – razstavne dejavnosti in podporni projekti na področju varovanja premične kulturne dediščine z izkazovanimi cilji, ki so presejali lokalne interese s prepoznavnostjo v slovenskem kulturnem prostoru.

Na javni razpis prispelo predloge za izbor projektov presoja strokovna komisija za področje premične kulturne dediščine z upoštevanjem splošnih pogojev za sodelovanje na razpisu in razpisnih kriterijev. Izbrane projekte ministrstvo na predlog strokovne komisije uvrsti na seznam odobrenih projektov.

Kulturne projekte izbira strokovna komisija z upoštevanjem prednostnih kriterijev, ki na prvem mestu predvidevajo kakovost in izvedljivost predlaganega projekta. Nadalje je pomembna celovita in zaokrožena vsebina projekta, tehtna vsebinska obrazložitev ter sodelovanje z javnim zavodi (nacionalnimi in pokrajinskimi muzeji, Restavratorskim centrom, Zavodom za varstvo kulturne dediščine Slovenije). Izveden projekt mora izkazovati dostopnost javnosti do informacij o kulturni dediščini ter vključenost v celotni slovenski in mednarodni prostor, s poudarkom na nacionalno pomembnih ciljnih varovanja dediščine in prepoznavnosti v slovenskem in mednarodnem prostoru..

Od sprejetja Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo leta 2002 sta bila objavljena v Uradnem listu RS in na spletnih straneh Ministrstva za kulturo dva javna razpisa za izbor izvajalcev javnih projektov na področju premične kulturne dediščine, in sicer letu 2003 in 2004, na katera je skupno prispelo 69 projektov. Dokumentacija nekaterih prispelih projektov ni bila popolna ali pa je ni vložila upravičena oseba, zato se niso nadalje obravnavali. Vse pogoje je izpolnjevalo 51 oziroma 73,9 odstotka projektov, kateri so bili predmet nadaljnje obravnave.

Leta 2003 je bilo od obravnavanih projektov odobrenih 72,7 odstotka projektov, letu 2004 pa 82,7 odstotka projektov. Izbrani so bili projekti s področja arheologije, etnologije,

zgodovine, umetnostne zgodovine, tehniške in naravoslovne dediščine.

JAVNI KULTURNI PROJEKTI	LETO 2003	LETO 2004	SKUPAJ
Število vseh prispelih kulturnih projektov	29	40	69
Število obravnavanih kulturnih projektov	22	29	51
Število odobrenih kulturnih projektov	16	24	40

Vir: Zaključno poročilo strokovne komisije za področje premične kulturne dediščine za leto 2003 in 2004

## Izbor projektov

### s področja etnološke dediščine

Leta 2003 je bilo od skupno vseh obravnavanih predlogov odobrenih 18,2 odstotka, leta 2004 pa 20,6 odstotka projektov s področja etnološke dediščine.

Od štirih odobrenih projektov leta 2003 s področja etnološke dediščine so bili trije projekti prijavljeni in izvedeni kot podporni projekti na področju varstva dediščine, en projekt pa je dediščino promoviral in populariziral v smislu predstavitve ustvarjalne dejavnosti na področju tradicionalnih obrti (kamnarska dejavnost - lomljenje kamna in izdelovanje brusov) v širšem slovenskem kulturnem prostoru.

Podporni projekti na področju varovanja premične kulturne dediščine so se izvajali s strokovno pomočjo izvajalcev javne službe v muzejih - kustosov, kot delavnice evidentiranja, dokumentiranja in raziskovanja predmetov kot materialne in dokumentiranja postopkov nematerialne etnološke kulturne dediščine (suhorobarski postopki: orodjarstvo, žličarstvo in kuhlničarstvo, obodarstvo, rešetarstvo, zobotrebčarstvo, ročno mizarstvo, strugarstvo, pletarstvo, posodarstvo, podnarstvo in spomikarstvo), ki je tipična za določeno regijo, v evropskem prostoru pa prepoznavna kot slovenska.

LETO 2003	IZVAJALEC	PROJEKT	ODOBRENA SREDSTVA (v SIT)
	Kozjanski park	Popis inventarja premične kulturne dediščine na Trebežu	1.050.000
	Miklova hiša, Ribnica	Obnova kovaške delavnice	750.000
		Audiovizualno snemanje suhorobarskih postopkov (zobotrebčarstvo, orodjarstvo, žličarstvo)	500.000
	Zavod Rogaška dediščina - Rogatec	»Spodbujanje in promocija domačih obrti (postavitev razstave in spremljevalne aktivnosti)	2.400.000
	<b>SKUPAJ</b>		<b>4.700.000</b>

Vir: Letno poročilo Ministrstva za kulturo za leto 2003

Leta 2004 so bili prijavljeni štirje projekti s področja promoviranja in popularizacije etnološke kulturne dediščine. Promoviranje kulturne dediščine ohranja dediščino živo v prostoru in dviguje zavedanje o pomenu etnološke dediščine in kulturnega izročila ter poznavanje identitete regije, kot tudi Slovenije. Skrb za ohranjanje izjemne premične dediščine, tako materialne kot nematerialne, je obsegala raziskovanje in evidentiranje virov s strokovno pomočjo muzejev. V projektih so promovirali: staro pustno šego - ohranjanje tradicionalnega

načina pustovanja v Cerknem, pomen kljeklanja in predstavitev starih čipk, ki se danes za prodajo ne kljekljajo več, predstavitev etnološke kulturne dediščine območja Rogatca in različne tehnike izdelovanja jaslje.

Podporna projekta s področja varovanja kulturne dediščine sta obsegala restavriranje stiskalnice v dvorcu Vine pri Vojniku in izdajo publikacije z naslovom *Porodna kultura*, ki s svojo vsebino posega na doslej še neraziskano področje etnologije.

LETO 2004	IZVAJALEC	PROJEKT	ODOBRENA SREDSTVA (v SIT)
	Društvo Laufarija Cerkno	50 let obnovljene cerkljanske laufarije (potujoča razstava ob jubileju)	1.000.000
	Dr. Irena Rožman	Znanstvena monografija <i>Porodna kultura</i>	1.100.000
	Mag. Vlado Pekle	<i>Stiskalnica v dvorcu Vine, občina Vojnik</i>	1.000.000
	Društvo kljekljaric Idrijske čipke	Potujoča razstava <i>Idrijska čipka - včeraj, danes, jutri</i>	900.000
	Rogaška dediščina	<i>Stalna postavitev promocijske predstavitve kulturne dediščine območja Rogatec v Zavravilišču Rogaška Slatina in Termah Olimia, Podčetrtek</i>	1.000.000
	Društvo ljubiteljev jaslje	Jaslje sveta - svetovna razstava jaslje	1.800.000
	<b>SKUPAJ</b>		<b>6.800.000</b>

Vir: Spletna stran Ministrstva za kulturo  
<http://www.kultura.gov.si/>

## Strokovno sodelovanje muzejev

Poseben poudarek je bil leta 2004 namenjen strokovni pomoči nacionalnih in pokrajinskih muzejev pri projektih. V okviru nalog izvajanja javne službe, ki se financira iz sredstev državnega proračuna, je glede na Uredbo o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje javne službe varstva premične kulturne dediščine in določitvi državnih muzejev (Uradni list RS, št. 103/2000 in 105/2001) tudi določeno, da pripada skrb za evidentiranje premične kulturne dediščine in strokovni nadzor na teritoriju Slovenije mreži državnih in pokrajinskih muzejev. Z določitvijo zahteve, da morajo prijavitelji projektov priložiti ob prijavi obvezno prilogo - strokovno mnenje o projektu in ob zahtevku za izplačilo državnih proračunskih sredstev tudi strokovno mnenje o izvedenem projektu, so se pričele vzpodbude k tesnejšemu sodelovanju med nevladnimi organizacijami, posamezniki in javnimi zavodi. Sodelovanje je prineslo civilni iniciativi možnost, da se intenzivneje poveže s stroko in izvede kakovostni projekt.

Na drugi strani pa pomeni za javne zavode takšno sodelovanje obogatitev zbirk materialne in nematerialne dediščine z novimi viri informacij in pridobljenim gradivom s terena, posebno na področju etnologije.

## Zaključek

Z izborom in sofinanciranjem javnih kulturnih programov in projektov Ministrstvo za kulturo odpira možnosti izvedbe različnih programov in enkratnih projektov prijaviteljev, ki s svojo dejavnostjo posegajo na področje premične kulturne dediščine ter nimajo možnosti kandidirati za sredstva na drugih razpisih ministrstva. S podporo tovrstnim projektom uresničujemo naš cilj ohranjanja in promocije kulturne dediščine na

različnih ravneh družbe.

### **Viri:**

**Javni poziv** za izbor izvajalcev javnih kulturnih programov na področjih kulturne dediščine, arhivske dejavnosti in knjižnične dejavnosti, ki jih bo med letoma 2004–2006 sofinancirala Republika Slovenija iz proračuna, namenjenega za kulturo (Uradni list RS, 6/04).

**Javni razpis** za izbor izvajalcev javnih kulturnih projektov na področjih premične kulturne dediščine in knjižnične dejavnosti, ki jih bo leta 2004 financirala Republika Slovenija iz proračuna, namenjenega za kulturo (Uradni list RS, 35/04).

**Letno poročilo 2003 2004:** Ljubljana, Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, 189–201.

**Uredba** o vzpostavitvi muzejske mreže za izvajanje javne službe varstva premične kulturne dediščine in določitvi državnih muzejev (Uradni list RS, št. 103/2000 in 105/2001).

**Zakon** o uresničevanju javnega interesa za kulturo (Uradni list RS, št. 96/02).

### **Internetni viri:**

<http://www.kultura.gov.si/>  
september 2004

**Datum prejema prispevka v uredništvo: 26. 10. 2004**

